

A black and white portrait of Johan Sebastian Welhaven, a Norwegian poet and university professor. He is shown from the chest up, wearing a dark, high-collared coat. The text 'Welhaven' is overlaid in large green letters across the top of the portrait.

Welhaven

i

200 år

Diktaren og universitetslæraren
Johan Sebastian Welhaven
blei født i Bergen 22. desember 1807.
Universitetsbiblioteket markerer
200-årsjubileet med ei minneutstilling.

© Universitetsbiblioteket i Bergen www.ub.uib.no
Tekst: Jan Olav Gatland
Formgjeve av Pedro Vásquez
Besøk også vår nettutstilling for fleire opplysningar:
www.ub.uib.no/avdeling/hf/welhaven

Johan Sebastian Welhaven 1807-1873

1807 – 22. desember blir Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven født i Bergen. Døypet i St. Jørgen Hospitalkyrkje i Marken der faren Johan Ernst Welhaven var prest for dei spedalske. Welhaven-slekta kom frå Tyskland medan mora, Else Cammermeyer, var danskætta. Dei budde i Domkirkegaten.

1817 – Byrjar på Bergen Katedralskole. Som norsklærer får han farens gamle venn, Lyder Sagen, som blir ein viktig inspirator. Elles får han stadig tilsnakk for overdriven munnbruk og manglande flid.

1825 – Welhaven tek ein god eksamen og reiser til Christiania for å studere ved Universitetet. Tek examen artium og les til førebuande prøver i to år.

1827 – Tek "andreeksamen" med beste karakter i filosofi, elles dårlege karakterar. Fleire eksamenar tek han ikkje.

1827 – Han reiser heim til Bergen og studerer teologi med faren. Han held fleire preiker i kyrkjene i byen, men er ikkje motivert for teologistudiet. Det er kunstnar han helst vil vere. Året etter døyr faren, og sonen gjev opp studiane. Heretter må han klare seg sjølv, og det vil han gjere i Christiania.

Resten av livet er Welhaven knytt til Universitetet, dei første åra som sentral person i Det Norske Studentersamfund. Her var han særleg aktiv i striden med Henrik Wergeland, hovudsakleg ein debatt om diktning og estetikk, den såkalla "Stumpefeiden" der

Welhaven representerte "intelligenspartiet" og Wergeland "norskhetpartiet". Welhavens første bøker handlar om dette:

1832 – *Henr. Wergelands Digtekunst og Polemik*

1834 – *Norges Dæmring, et polemisk Digt* – ei bok som utløyste "Demringsfeiden".

1840 – Welhaven blir tilsett som universitetslektor i filosofi etter lang strid om tilsetjinga.

1846 – Han blir professor.

Welhaven held ei rekkje offentlege forelesingar om norsk litteraturhistorie.

Dei fleste er samla i boka: *Ewald og de norske Digtere* (1863).

Det er som lyrikar folk flest kjenner Welhaven i dag, først og fremst gjennom dei fem diktsamlingane: *Digte* (1838), *Nyere Digte* (1844), *Halvhundrede Digte* (1848), *Reisebilleder og Digte* (1851) og *En Digtsamling* (1860).

1867/68 – Welhavens *Samlede Skrifter* blir utgjevne.

1868 – Welhaven må trekkje seg frå stillinga si ved Universitetet på grunn av dårleg helse. Tildelt pensjon som blir redusert etter debatt i Stortinget. Same dag går studentar i fanetog til Welhavens bustad. Der blir m.a. Bjørnsons hyllestdikt "Lyt nu, Du lutende Sanger", sunge for første gong til tone av Edvard Grieg. Han kalla komposisjonen for "Serenade for Welhaven".

1873 – Welhaven dør 21. oktober, 66 år gammal.

Originalmanuskriptet tilhører UB Bergen.

Onsdag d. 1ste Septbr. Begynde Forelæsnigen over Ethik.
Auditorium N. 6

J. S. Welhaven

Den norske soldat i Danmark 1848

Berg. Mus.
MS. nr. 790A62a

Den norske Soldat i Danmark.
1848.

Min Fjæde og mit Fjæld
Sæer jeg sigt stavnæl.
Og læg nu bøn fra dem,
Jeg gav en til Svingen frem,
man foran jeg sig i Svingen, det det tilkøst og gæde
Jeg, samme skal det for i Svingen og Nord, Svingen.
at jeg nu stuvte Broen og gøde Svingen,
og stotter an jeg for
Sind din og min Gæde.
Jæve, jæve, jæve!

Det Normunds Trætte for,
det er et gammelt Træ,
og det blev Svingen for
det kommer det i sig;
man skal det ni Svingen, man, man det gæde
et Sving og det Sving i Svingen min Sving, Sving;
og det blev det Sving, Sving og Sving,
og stotter an jeg for
Sind din og min Gæde.
Jæve, jæve, jæve!

med Alene røde Skid,
med Svingen og Sving,
vi stotter an jeg for
i Svingen og Sving,
et Svingen an Svingen, man, man Svingen, man,
Sind det Svingen Svingen og Svingen, Sving og Sving,
man det Svingen Svingen og Svingen, Svingen Svingen,
og stotter an jeg for
Sind din og min Gæde.
Jæve, jæve, jæve!

Min Jofka og mit, Gald.
deru Jofu jeg fagt skinnal.
Jeg ar en vobundt Moud
der minn vobundne Lovd
og Ori van vil, forigen Jofu til Norges Stigge, Arved.
der du for vorde falken jeg fuzen vinnu Bunge
Linnu vobundt det minde og vobundne vobundne
Wong!
det jeg for vobundt den
vobundt vobundt og vobundt Jofu.
Jofu, Jofu, Jofu.

J. P. Melhøven

Den norske Soldat i Danmark 1848

Min Hytte og mit Fjeld,
min Hytte og mit Fjeld,
den har jeg sagt Farvel,
ja, dem har jeg sagt Farvel.
Saa lang en Vei fra dem,
jeg gaaer til Kampen frem;
men faaer jeg Tag I Tydsken, skal det sikkert ryktes hjem.
Ja, hjemme skal det høres I Bygdelag og Stad,
at jeg er Danskens Broder og gode Kammerad,
og derfor er jeg her
med Rifle og Gevær.
Hurra, Hurra, Hurra!

At Nordmænds Kraft er stor,
at Nordmænds Kraft er stor,
det er et gammelt Ord,
ja, det er et gammelt Ord,
og det var Fiendens Gru
at komme det ihu.
Men skal det ei forglemmes snart, da maa det proves nu;
Thi længe nok hang Riflen I Støvet paa min Væg,
Og Rusten vilde lægge sig over Od og Eg,
Og derfor er jeg her
med Rifle og Gevær.
Hurra, Hurra, Hurra!

Med Olafs røde Skjold,
Med Olafs røde Skjold,
mod Argelist og Vold,
ja, mod Argelist og Vold
vi drage rask afsted
i Kjede og Geled.
Og denne Gang er Svensken, vores tappre Grande, med.
Førs stod der Een mod Mange og døied Spot og Meen;
men det skal blive hævnnet af Tre, der staae som Een.

Og derfor er jeg her
med Rifle og Gevær.
Hurra, Hurra, Hurra!

Min Hytte og mit Fjeld,
min Hytte og mit Fjeld,
den har jeg sagt Farvel,
ja, dem har jeg sagt Farvel.
Jeg er en væbnet Mand
for mine Frænders Land,
og Seiren vil jeg bringe hjem til Norges Klippestrand.
Og da før norske Jenter jeg synger denne Sang,
mens gladeligt det mindes paa Danmarks grønne Vang,
at jeg har været der
med Rifle og Gevær.
Hurra, Hurra, Hurra!

Bakgrunn for diktet

Denne teksten skreiv Welhaven sommaren 1848 som eit motstykke til den populære danske krigssongen "Den tapre Landsoldat" skriven av Peder Faber til ein ny marsjmelodi av Emil Hornemann. På same melodi skreiv Orvar Odd (=Oscar Patrik Sturzen-Becker) den tilsvarande svenske songen "Framåt! Sång för den svenske landssoldaten". Alle dei tre songane blei utgjevne på same forlag og selde til same pris, 8 skilling.

Inntekta av den norske og den svenske songen skulle gå til "de fra Broderrigene sendte Underofficerers efterladte Familier". Dei tre songane blei deretter trykte i Den Norske Rigstidende 12. august 1848.

"Den norske Soldat i Danmark 1848" kom ikkje med i nokon av Welhavens diktsamlingar eller i *Samlede Skrifter*. Songen blei først trykt i *Samlede verker* (1990-92), der vi har henta desse opplysningane.

Serenade til Welhaven

Edvard Griegs hyllest til Welhaven (komponert for barytonsolo og mannskor), tonesett til Bjørnstjerne Bjørnsons hyllestdigt "Lyt nu, Du lutende Sanger". Sunge for første gong då studentane gjekk i fanetog til Welhavens bustad i 1868.

76

"Serenade til Welhaven.

Alf. mato.

sempre slacc.

31.

1. Lyt nu, o lyt til os, du	lu - den - de San - ger, lyt nu,
2. Smi - ler du ej ved Maa - let,	smi - ler du ej ved Maa - let,
3. Livs - to - get vid' - re dra - ger,	Livs - to - get vid' - re dra - ger,

mf

1. Lyt nu, du lu - den - de San - - ger,
2. Smi - - ler du ik - ke ved Maa - - let,
3. Vi - - de - re Livs - to - get dra - - ger,*

lyt nu, o lyt til os, du lu - den - de San - ger, lyt nu
smi - ler du ej ved Maa - let, smi - ler du ej ved Maa - let,
Livs - to - get vid' - re dra - ger, Livs - to - get vid' - re dra - ger,

*) Komponert for Baryton - Solo og Mandkvartet i Anledning af de norske Studenters Fanetog til Digteren i Kristiania 1868.

Serenade til Welhaven

Lyt nu, du ludende Sanger,
Tonerne strømme til bage
Varmt om sit Sind!
Ungdommens glade Falanger
Un der dit Vindu dem jage
Jublende ind.
Hjerternes Gjenlyd sig gynger
Højt i det Blaa,
I det solsittrende Blaa,
Hvori din sølverne Tone den slynger.

Smiler du ej ved Maalet,
Du, som i Vintren har vugget
Foraarets Tekst?
Alt, hvad dit Mod har bestraalet,
Alt, hvad dit Mismod har dugged,
Nu har det Vækst;
Ranker sig op om din Skulder,
Fylder din Favn,
Fanger i Roser dit Navn,
Fanger din Digtningens den koglende Hulder.

Videre Livstoget drager,
Tankerne suse som Fanerk
Over dets Vej.
En blandt de højeste rager,
Findes paa forreste Baner,
Den kom fra dig!
Oldtidens manende Rune,
Højt paa dens Skaft,
Tyder, hvor du tog din Kraft,
Løftende Land i din Ildhu, dit Lune.

Til Ole Bull

Dikt frå 1838. Kopien er frå songheftet til Ole Bulls gravferd i 1880. Tonesett både av Halfdan Kjerulf og Edvard Grieg.

Paa Nordnæs.

(Afsynges under Sørgeskibets Defilering fra Kvarven langs
Åskøen.)

Hvor sødt at favnes af Aftnens Fred,
naar Droslen fløiter i Skoven,
og Birken suser ved Elvens Bred,
og Nøkken spiller i Voven!
Der er en vemodblandet Fryd,
som Nordens Alfer male,
med dæmpet Kvad, med Harpelyd,
med Suk i dunkle Dale.

Han stod og lytted en Sommerkvæld,
og havde stemt sine Streng;
da gik Akkorden fra Skov og Fjæld
og over duggede Enge.
Og alle Streng klang dertil
med underbare Toner,
som Droslens Kluk og Nøkkens Spil
og Sus af Birkekroner.

Og al den Smerte, al den Lyst,
der bor i Nordens Zone,
har lagt sig drømmende til hans Bryst,
og zitret gennem hans Tone.
O, hør den stille Melodi,
der dæmper Stormens Harme!
Din Barndom vugger sig deri
paa ømme Liljearme.

Det er den deiligste Strengklang,
der letter Længselens Vinger;
da nymmer Hjærtet sin egen Sang,
mens Strengen bæver og klinger.
Der er ei Savn, der er ei Nag,
som ei hans Streng kan lindre;
han vækker med sit Trylleslag
en Vaardag i dit Indre.

O, hil dig, salige Toneskald,
med Guddomsagt i din Bue!
Fra dig gaar Jubelens Fossefald;
du tænder Andagtsens Lue.
Naar Verden lytter til dit Kvad,
og bæver ved din Vælde,
da skjælver Glemmigeiens Blad
af Fryd paa dine Fjælde.

J. S. Welhaven.

Etter Th. Et A. Wogen sc. Leipzig

Etter Harald Jensen lith. Utgive av Chr. Tönsberg

Digtets Aand

Hvad ei med Ord kan nævnes
I det rigeste Sprog,
Det Udsigelige,
Skal Digtet røbe dog.

Af Sprogets strenge Bygning,
Af Tankeformers Baand,
Stiger en frigjort Tanke,
Og den er Digtets Aand.

Den boede i Sjelen,
Før Strofens Liv blev til,
Og Sprogets Malm er blevet
Flydende ved dens Ild.

Den gennemtrænger Ordet
Lig Duft, der stiger op
Af Rosentræets Indre
I den aabnede Knop.

Og skjønt den ei kan præges
Digtets Tankerad,
Den er dog der tilstede
Som Duft i Rosenblad.

Glem da den gamle Klage,
At ingen Kunst formaar
At male Tankefunken,
Hvoraf et Digt fremstaar.

Thi hvis den kunde bindes,
Og sløres af paa Prent,
Da var i denne Skranke
Dens Liv og Virken endt.

Den vil med Aandens Frihed
Svæve paa ordets Klang
Den har i Digtets Rytmer
En stakket Gjennemgang; -

En gennemgang til Livet
I Læserens Bryst;
Der vil den vaagne atter
I Sorrig eller Lyst,

Og næres og bevæges,
Og blive lig den Ild,
Der laa i Digter-Sjelen,
Før strofens Liv ble til

Kun da bevarer Digtet
Sin rette Tryllemagt;
Det Udsigelige
Er da i Ordet lagt

Betragt den stille lykke
Der gjør en Digter varm,
Mens Aanden i hans Sangel
Svæver fra Barn til Barn.

Lad kun hans Rygte hæves
Mod Sky af Døgnets Vind, -
Det er dog ei den sande
Kvægelser for hans Sind.

Men naar hans Tankebilled,
Med eller uden Ry,
Finder et lutret Indre,
Og fødes der paa Ny, -

O, bring han da et Budskab
Om dette Aandens Bliv;
Thi dermed er det lovet
Hans Verk et evigt Liv.

Bronsestatue av Gunnar Utsond (1908) på Riddervolds plass i Oslo.

J. S. Welhausen